

Chełm, 4 listopada 2024 r.

Znak sprawy: PL-10/2024

Sz. P.
Katarzyna Lubnauer
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Edukacji Narodowej

Szanowna Pani Minister,

w związku ze skierowanym do konsultacji publicznych projektem rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w **sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach**, uprzejmie przesyłam opinię Stowarzyszenia Umarłych Statutów w sprawie przedmiotowego projektu.

PREZES ZARZĄDU
Mateusz Muszyński

OPINIA STOWARZYSZENIA UMARŁYCH STATUTÓW

w sprawie

projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach

Stowarzyszenie Umarłych Statutów **pozytywnie (z zastrzeżeniami)** opiniuje projekt rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

Zdecydowanie **pozytywnie należy ocenić zmniejszenie wymiaru godzin religii i etyki** do jednej godziny lekcyjnej tygodniowo i powiązane z tą zmianą wprowadzenie zasady, zgodnie z którą **lekcje religii i etyki odbywają się przed rozpoczęciem zajęć przewidzianych dla ucznia w danym dniu albo po zakończeniu tych zajęć** (§ 1 pkt 3 i 4 opiniowanego rozporządzenia).

W tym zakresie należałoby jednak dodatkowo:

- **[uwaga nr 1]** zmniejszyć wymiar godzin religii do jednej godziny lekcyjnej tygodniowo również w przedszkolach; brak jest uzasadnienia, dla którego ten wymiar godzin miałby pozostać na dotychczasowym poziomie;
- **[uwaga nr 2]** dookreślić kwestie związane z obowiązkami szkoły w sytuacjach, w których lekcje religii i etyki nie będą odbywać się bezpośrednio przed rozpoczęciem zajęć albo bezpośrednio po zakończeniu tych zajęć.

Odnosnie do uwagi nr 2 Stowarzyszenie wskazuje, że proponowana zmiana, aby lekcje religii i etyki nie były umieszczane w środku dziennego planu zajęć jest w pełni uzasadniona potrzebami uczniów, eliminuje bowiem tzw. okienka, które mieli ci uczniowie, którzy na lekcje religii lub etyki nie uczęszczali. Spowoduje ona jednak,

że w świetle nowych przepisów tzw. okienka mogą mieć uczniowie, którzy na zajęcia religii lub etyki będą uczęszczać. Nie da się bowiem wykluczyć, że lekcje religii lub etyki będą odbywały się w takich godzinach, że uczniowie po ich zakończeniu będą musieli czekać na pozostałe zajęcia albo że uczniowie po zakończeniu swoich zajęć będą oczekiwali na lekcje religii lub etyki. W ocenie Stowarzyszenia konieczne jest uregulowanie w rozporządzeniu kwestii obowiązku zapewnienia uczniom opieki w tym czasie – przy czym regulacja ta powinna zobowiązywać szkołę do zorganizowania takiej opieki, ale uczeń (a w przypadku ucznia niepełnoletniego – jego rodzice), mogli z tej opieki zrezygnować. Z dotychczasowej praktyki Stowarzyszenia wynika, że obecnie, gdy szkoła jest obowiązana zapewnić w czasie trwania lekcji religii lub etyki opiekę lub zajęcia wychowawcze uczniom, którzy nie korzystają z nauki religii lub etyki w szkole (zob. § 3 ust. 3 nowelizowanego rozporządzenia), pojawia się problem związany z tym, czy korzystanie z takiej opieki lub zajęć wychowawczych jest obowiązkowe dla ucznia, czy może tylko fakultatywne. W celu uniknięcia podobnych wątpliwości w nowym stanie prawnym, po nowelizacji rozporządzenia, zasadne jest jednoznaczne rozstrzygnięcie tej kwestii.

Jednocześnie Stowarzyszenie Umarłych Statutów wskazuje, że prace nad nowelizacją rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach powinny być bardziej kompleksowe. Konieczne jest bowiem, w celu zapewnienia pełnej ochrony praw uczniowskich, doprecyzowanie lub uzupełnienie istniejących regulacji w szerszym zakresie (na część zmian, które należałoby wprowadzić, wskazywaliśmy w *Założeniach projektu ustawy o prawach uczniowskich i Rzeczniku Praw Uczniowskich*, podrozdział 2.3.5: *Prawa uczniów w zakresie wolności sumienia i wyznania*).

Wobec powyższego postulujemy, aby w opiniowanym projekcie uwzględnić ponadto:

1. zmianę § 1 ust. 1 pkt 2 poprzez nadanie mu brzmienia: *Życzenie, o którym mowa w ust. 1, jest wyrażane w formie pisemnego oświadczenia. Oświadczenie nie musi być ponawiane w kolejnym roku szkolnym, może jednak zostać w każdej*

chwili wycofane. Dzięki tej zmianie z przepisów rozporządzenia będzie wynikało jednoznacznie, że uczeń może z lekcji religii i etyki zrezygnować w dowolnym momencie roku szkolnego. Zmiana taka usunie pojawiające się niekiedy wątpliwości interpretacyjne w tym zakresie.

2. dodanie w § 1 ust. 1 po pkt 2 – pkt 2a w brzmieniu: *Uczeń uczęszcza na zajęcia religii i etyki dopiero od momentu, w którym zostanie złożone oświadczenie, o którym mowa w ust. 2 i tylko do czasu jego ewentualnego wycofania*. Dzięki powyższej zmianie w sposób możliwie precyzyjny zostanie określony czas, kiedy uczeń może uczęszczać na lekcje religii i etyki, eliminując tym samym sytuacje, w których uczniowie wraz z początkiem roku szkolnego niejako automatycznie są na zajęcia religii zapisywani, a oświadczenia, których wymaga rozporządzenia, składane są później.
3. w § 7 ust. 1, który brzmi: *Nauczyciel religii wchodzi w skład rady pedagogicznej szkoły, nie przyjmuje jednak obowiązków wychowawcy klasy należy dookreślić, czy powyższy zakaz przyjmowania obowiązków wychowawcy klasy dotyczy też tych nauczycieli religii, którzy w danej szkole są nauczycielami innych przedmiotów*. Obecna regulacja – jak pokazuje doświadczenie Stowarzyszenia – nie jest precyzyjna i powoduje trudności interpretacyjne. Wobec powyższego wydaje się konieczne, by prawodawca wypowiedział się o tej kwestii jednoznacznie, wskazując, że: *zakaz ten dotyczy także tych nauczycieli, którzy w danej szkole są nauczycielami innych przedmiotów lub że: zakaz ten nie dotyczy tych nauczycieli, którzy w danej szkole są nauczycielami innych przedmiotów*. Ponadto przepis ten powinien dodatkowo wskazywać, że jeśli nauczyciel religii pełni zastępstwo na zajęciach za innego nauczyciela, zajęcia te są zajęciami opiekuńczo-wychowawczymi i nie może w tym czasie być prowadzone nauczanie religii.
4. w § 9 ust. 3 wyraz *wystawiana* należy zastąpić wyrazem *ustalana*, w celu uspójnienia terminologii używanej na gruncie ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych.
5. w § 10 należy określić:

- a. maksymalną liczbę dni zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji przysługującą uczniowi w danym roku szkolnym (obecnie wymiar taki nie jest określony, gdyż przepis o zwolnieniu z zajęć szkolnych stosuje się także odpowiednio do rekolekcji organizowanych w innym terminie, czyli innych niż wielkopostne);
- b. że szkoła nie jest zobowiązana zapewnić bezpieczeństwo uczniom korzystającym ze zwolnienia z zajęć w celu odbycia rekolekcji, a obowiązek ten ciąży na rodzicach i organizatorze rekolekcji, prz czym szkoła realizuje funkcje opiekuńcze i wychowawcze jedynie poprzez organizowanie zajęć opiekuńczo-wychowawczych na terenie szkoły dla uczniów korzystających ze zwolnienia;
- c. że szkoła powinna na minimum tydzień przed terminem rekolekcji otrzymać od uczniów (a w przypadku, gdy są niepełnoletni – od ich rodziców) informację o tym, czy chcą oni skorzystać ze zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji; informacja taka pozwoliłaby szkole racjonalnie zaplanować zajęcia; konieczne jest przy tym, aby rozporządzenie wskazywało, że szkoła może odwołać zajęcia szkolne przewidziane do realizacji w czasie, kiedy odbywają się rekolekcje, tylko wówczas, jeśli ze zwolnienia w celu odbycia rekolekcji korzysta więcej niż połowa uczniów danej klasy (lub inny wskazany odsetek);
- d. że rekolekcje nie mogą odbywać się na terenie szkoły, a szkoła nie może ich w żaden sposób współorganizować.

W odniesieniu do proponowanych zmian w § 10 nowelizowanego rozporządzenia, Stowarzyszenie wskazuje, że obserwuje każdego roku wiele nieprawidłowości związanych z udzielaniem uczniom zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji. Często zdarza się, że szkoła nie tyle udziela uczniom tego zwolnienia, co współorganizuje rekolekcje – a taka praktyka nie jest prawidłowa. Ponadto z przepisu, który stanowi, że w czasie trwania rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej, szkoły wywodzą, że są zobowiązane organizować opiekę uczniom, którzy korzystają ze zwolnienia w celu odbycia rekolekcji, zarówno w czasie dojścia ze szkoły na miejsce rekolekcji i z

powrotem, jak i w trakcie samych rekolekcji. Powoduje to, że w niektórych szkołach zajęcia szkolne w czasie rekolekcji są odwoływane – ze skutkiem dla wszystkich uczniów. W istocie dochodzi wówczas do wypaczenia treści przepisu, który mówi o tym, że szkoła ma jedynie udzielić zwolnienia z zajęć szkolnych na czas trwania rekolekcji, a nie odwołać w tym czasie wszystkie zajęcia dla wszystkich uczniów, również tych, którym zwolnienie nie przysługuje lub którzy nie chcą z niego skorzystać. Przyczyną takiego stanu rzeczy są niejasne i nieprecyzyjne przepisy w tym zakresie.

W ocenie Stowarzyszenia należałoby także rozważyć **całkowite uchylenie § 10 nowelizowanego rozporządzenia**, jako wydanego z przekroczeniem delegacji ustawowej, a więc **niekonstytucyjnego**. Wskazać bowiem należy, że nowelizowane rozporządzenie jest wydane w oparciu o art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty, który stanowi, że: *Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadań, o których mowa w ust. 1*. Wspomniany ust. 1 odnosi się do przepisu, który brzmi: *Publiczne przedszkola i szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadpodstawowe na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują uczniowie*.

Wobec powyższego nowelizowane rozporządzenie powinno zawierać **wyłącznie materię regulującą warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadań z zakresu organizowania nauki religii w szkole**. Określenie zasad udzielania uczniom, którzy na lekcje religii uczęszczają, zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji nie mieści się w zakresie pojęcia „organizowanie nauki religii”. Rekolekcje nie są bowiem organizowane w ramach nauki religii w szkołach, szkoła ich nie organizuje i nie kontroluje. Organizowanie rekolekcji jest zewnętrzną sprawą kościołów i związków wyznaniowych, niepowiązaną z nauczaniem religii w szkołach.

Mam nadzieję na uwzględnienie powyższych uwag w trakcie prac nad projektem rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

PREZES ZARZĄDU
Mateusz Muszyński